

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ**ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΑΚΤΙΚΟ 7/2021 ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ****Αριθ. Απόφασης: 56/2021****ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΘΕΜΑΤΟΣ**

«Κατάργηση της αριθμ. 276/2020 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου και καθορισμός χρόνου ανόρυξης και εκταφής χώρων ταφής Θανόντων από SARS-COV-2»

Στην Άρτα σήμερα την 31η του μηνός Μαρτίου του έτους 2021 ημέρα Τετάρτη και ώρα 18.00 το Δημ. Συμβούλιο του Δήμου Αρταίων συνήλθε σε τακτική συνεδρίαση, με τηλεδιάσκεψη, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 74 του Ν.4555/2018 (ΦΕΚ Α'133) και την εγκύκλιο 60249/22-9-2020 (ΑΔΑ:Ω0Ν346ΜΤΛ6-ΙΘ9) του Υπουργείου Εσωτερικών, ύστερα από την με αριθ. πρωτ. 5918/26-3-2021 πρόσκληση του προέδρου, η οποία επιδόθηκε και δημοσιεύθηκε νόμιμα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 74 του Ν.4555/2018 (ΦΕΚ Α'133) και την εγκύκλιο 163/ 33282/29-5-2020 του Υπουργείου Εσωτερικών.

Παρόντος του Δημάρχου κ. Χρήστου Τσιρογιάννη, διαπιστώθηκε από τον Πρόεδρο νόμιμη απαρτία δεδομένου ότι σε σύνολο 33 μελών παρευρέθησαν στη συνεδρίαση ονομαστικά οι :

Παρόντες Δημοτικοί Σύμβουλοι

1. Τράμπας Κωνσταντίνος	Πρόεδρος ΔΣ	14.	Γιώτης Χρήστος	Μέλος
2. Σιαφάκας Χριστόφορος	Μέλος	15.	Χουλιάρα Χαρίκλεια	«
3. Πανέτας Γεώργιος	«	16.	Πλατσούκας Απόστολος	«
4. Κωλέτσος Παντελής	«	17.	Μιχάλης Αθανάσιος	«
5. Χαρακλιάς Κωνσταντίνος	«	18.	Παπαλέξης Ιωάννης	«
6. Λόντος Νικόλαος	«	19.	Αγγέλης Χρήστος	«
7. Σφήκας Δημήτριος	«	20.	Καραγεώργος Γεώργιος	«
8. Χρηστούλης Σωτήριος	«	21.	Νταλάκας Δημήτριος	«
9. Ευαγγέλου Δημήτριος	«	22.	Κοσμάς Ηλίας	«
10. Κοτσαρίνης Μιχαήλ	«	23.	Καλλώνης Ευστράτιος	«
11. Γαλάνης Παναγιώτης	«	24.	Ζιώβας Βησσαρίων	«
12. Μπουκουβάλας Γεώργιος	«	25.	Σπάκα Χριστίνα	«
13. Ταπραντζή-Κοίλια Πολυξένη (Τζένη)	«	26.	Μάρος Κωνσταντίνος	«

Απόντες Δημοτικοί Σύμβουλοι : 1) Βασιλάκης Σωτήριος 2) Τσαρακλιμάνης Σπύρος 3) Βασιλάκη-Μητρογεώργου Βικτωρία 4) Σκανδάλης Ευάγγελος 5) Μπαλάγκας Γεώργιος 6) Κιτσαντά Ευαγγελίτσα 8) Παπακίτσος Στέφανος

Στη συνεδρίαση έλαβαν μέρος οι Πρόεδροι Τοπικών Κοινοτήτων Άρτας, Καλαμιάς, Κεραματών και Ροδαυγής, οι υπόλοιποι Πρόεδροι δεν έλαβαν μέρος, αν και νόμιμα κλήθηκαν.

Στη συνεδρίαση παραβρέθηκαν ο Γενικός Γραμματέας του Δήμου κ. Κων/νος Ζέρβας, και ο υπάλληλος του Δήμου κ. Θεόδωρος Ντέμσις για την τήρηση των πρακτικών.

Ομόφωνα το συμβούλιο αποφάσισε για τη συζήτηση δύο (2) εκτάκτων θεμάτων.

Η συζήτηση και λήψη απόφασης για το 4^ο θέμα της ημερήσιας διάταξης συζητήθηκε ως 1^ο και πήραν μέρος και εκπρόσωποι του σωματίου της Λαϊκής Αγοράς.

Οι κ.κ. Καραγεώργος και Νταλάκας αποχώρησαν μετά τη συζήτηση του 1^{ου} θέματος.

Ο Πρόεδρος κήρυξε την έναρξη της συνεδρίασης και εισηγούμενος το 4^ο τακτικό θέμα της ημερήσιας δάταξης **«Κατάργηση της αριθμ. 276/2020 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου και καθορισμός χρόνου ανόρυξης και εκταφής χώρων ταφής Θανόντων από SARS-COV-2»** έθεσε υπόψη του συμβουλίου την εισήγηση του Γραφείου Εσόδων της Δ/νσης Οικονομικών του Δήμου Αρταίων στην οποία αναφέρονται τα εξής:

Λαμβάνοντας υπόψη:

1. Το αριθμ. Δ.Δ.Υ.&Κ.Μ.182664/1944/2020 έγγραφο (εσωτ.3026/15-2-2021) του Τμήματος περιβαλλοντικής υγιεινής & υγειονομικού ελέγχου της Π.Ε. Άρτας
2. Την Δ1α/Γ.Π. οικ.80262/11-12-2020 εγκύκλιο «Μέτρα πρόληψης κατά της διασποράς του κορωνοϊού SARS-CoV-2 κατά τη διαχείριση και μεταφορά ανθρωπίνων σορών ή τέφρας θανόντων από COVID-19» του Υπουργείου Υγείας.
3. Την Δ1α/Γ.Π. οικ.28951/07-05-2020 εγκύκλιο «Μεταφορά σορών και τέφρας θανόντων από COVID-19» του Υπουργείου Υγείας.
4. Τις οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας «Infection prevention and control for the safe management of a dead body in the context of covid-19» interim guidance, 4 September 2020.
5. Οδηγίες για τη διαχείριση νεκρών σωμάτων και τη μεταφορά ανθρωπίνων σορών ή τέφρας θανόντων από COVID-19 Φεβρουάριος 2021 του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας.

Όπου αναλυτικότερα,

σύμφωνα με τις οδηγίες για τη διαχείριση νεκρών σωμάτων και τη μεταφορά ανθρωπίνων σορών ή τέφρας θανόντων από COVID-19 που εξέδωσε ο Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας αναφέρεται ότι ...[Όλα τα νεκρά σώματα δυνητικά μπορεί να είναι μολυσματικά. Αν και τα περισσότερα παθογόνα δεν μεταδίδονται από νεκρά σώματα σε υγιή άτομα, κάποια από αυτά μπορεί να μεταδοθούν μέσω επαφής με βιολογικά υγρά ή ιστούς του νεκρού σώματος. Με στόχο την ελαχιστοποίηση της πιθανότητας μετάδοσης, επιβεβαιωμένου ή μη, μεταδοτικού νοσήματος, η διαχείριση των νεκρών σωμάτων πρέπει να γίνεται πάντα με αυστηρή τήρηση των μέτρων ατομικής προστασίας...].

Το βασικό πρόβλημα που αφορά τον μετέπειτα τομέα της ταφής, είναι ο τρόπος προετοιμασίας των ανθρωπίνων σορών. Προκειμένου να αποφευχθεί η μετάδοση του SARS-CoV-2 στο πλαίσιο διαχείρισης νεκρών σωμάτων ασθενών που κατέληξαν με COVID-19, όπου θεωρητικά, θα μπορούσε να συμβεί¹ μέσω επαφής με ιστούς ή βιολογικά υγρά του θανόντος όπου ο ιός είναι

¹ Με βάση τα υπάρχοντα δεδομένα, η πιθανότητα μετάδοσης του SARS-CoV-2 κατά τη διαχείριση ανθρωπίνων σορών θεωρείται χαμηλή και μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν αναφορές για άτομα που μολύνθηκαν από το χειρισμό νεκρών σωμάτων ασθενών που κατέληξαν με COVID-19. “Οδηγίες για τη διαχείριση νεκρών σωμάτων και τη

παρών ή μέσω επαφής με μολυσμένες επιφάνειες ή αντικείμενα, από τους χώρους παροχής υπηρεσιών υγείας η διαχείριση της σορού ολοκληρώνεται με την τοποθέτηση του νεκρού σώματος σε ανθεκτικό, αδιάβροχο, πλαστικό σάκο με φερμουάρ.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί πως γενικά αυτή η μέθοδος δεν προτείνεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), εκτός αν συντρέχουν άλλοι λόγοι, όπως: σε περίπτωση σημαντικής διαρροής σωματικών υγρών, μετά τη διενέργεια νεκροτομής, για τη διευκόλυνση της μεταφοράς και παραμονής της σορού εκτός του νεκροθαλάμου/νεκροτομείου ή σε περίπτωση διαχείρισης μεγάλου αριθμού σορών.

Ωστόσο, η παραπάνω διαχείριση, δηλαδή η τοποθέτηση της σορού σε ανθεκτικό αδιάβροχο πλαστικό σάκο, μέχρι τώρα έχει αποτελέσει πάγια τακτική. Με τον τρόπο αυτό, το βασικότερο πρόβλημα που δημιουργείται αφορά κυρίως τη μετέπειτα φυσική διαδικασία αποστέωσης της σορού.

Η σημασία της αποστέωσης.

Θα πρέπει να σημειωθεί πως η διαχείριση της σορού, (όπου με τη λέξη διαχείριση εννοείται ο ενταφιασμός, η παραμονή και η αποστέωση της σορού εντός του ταφικού χώρου, η ανακομιδή των οστών και η φύλαξη τους ή τοποθέτησή τους στο χωνευτήριο) και η απόδοση τιμής προς τους νεκρούς θα πρέπει να εντάσσεται στο πεδίο εφαρμογής της Συνταγματικής απαίτησης² περί απολύτου σεβασμού και προστασίας της αξίας του ανθρώπου. Ειδικότερα θα πρέπει:

- η σορός να ενταφιάζεται με διακριτό ατομικό τρόπο και
- η φύλαξη της θα πρέπει υποχρεωτικά να είναι ατομική.

Ο χρόνος εκταφής ή ανόρυξης του χώρου ταφής, είναι σε άμεση εξάρτηση με το χρόνο αποστέωσης της ανθρώπινης σορού, έτσι ώστε με την μορφή οστών, να είναι δυνατή η ατομική και διακριτή φύλαξη της σορού σε ειδικό κυτίο εντός χώρου ταφής που επαναχρησιμοποιείται από συγγενικά πρόσωπα (οικογενειακός τάφος), ή για την τοποθέτηση της σε ειδικούς προς τούτο χώρους (οστεοθυρίδες). Δεν έχει καθοριστεί σε κάποια διάταξη ο χρόνος εκταφής και αυτό οφείλεται στο γεγονός πως η αποστέωση της κάθε σορού εξαρτάται από πολλούς παράγοντες που ποικίλουν, όπως η σύσταση του εδαφικού υλικού με το οποίο γεμίζει ο χώρος ταφής, υλικά περιποίησης της σορού (τύπος υφασμάτων, χημικά κλπ), τρόπος ταρίχευσης κα. Με φυσικό τρόπο και για σώμα ενήλικα συνηθίζεται ως κατώτερος χρόνος εκταφής της σορού (άρα και πιθανότητας αποστέωσης) να είναι η τριετία³. Ωστόσο παράγοντες όπως:

- η μεταβολή της σύστασης του εδάφους που οφείλεται στη χρόνια χρήση διαφόρων επιβαρυντικών υλικών (ξύλα ειδικής επίστρωσης, νάιλον υφάσματα, πλαστικά υλικά κλπ),

μεταφορά ανθρωπίνων σορών ή τέφρας θανόντων από COVID-19 που εξέδωσε ο Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας Φεβρουάριος 2021”.

² Το αριθμ. ΔΥ1γ/Γ.Π.3474/5-2-2009 έγγραφο του Υπουργείου Υγείας.

³ Θεοδώρου «τα έσοδα των δήμων» 2015 σελ. 237.

- στην παλαιότητα των περισσότερων νεκροταφείων, όπου η πολυετής λειτουργία έχει υποβαθμίσει τα εδάφη τους καθιστώντας τα αδύναμα να τελέσουν τις οικοσυστημικές λειτουργίες τους,
- η πυκνότητα των χώρων ταφής εντός των, μεγάλων κυρίως, νεκροταφείων σε συνδυασμό με το μέγεθος και τον τρόπο κατασκευής των μνημείων επί των χώρων αυτών, η έλλειψη χώρων πρασίνου και διαδρόμων έχουν σφραγίσει ουσιαστικά τα εδάφη τους μειώνοντας τη δυνατότητα του εδάφους για ανταλλαγή αέρα, ύδατος και θρεπτικών στοιχείων,

έχουν μεταβάλλει σημαντικά τον χρόνο αποστέωσης που σε πολλές περιπτώσεις ξεπερνά τα οχτώ (8) χρόνια.

Σύμφωνα με την ισχύουσα κανονιστική απόφαση ο χρόνος εκταφής έχει οριστεί μετά το πέρας πέντε (5) ετών ενώ η ανόρυξη χώρου ταφής, μετά το πέρας τριών (3) ετών.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, το ήδη επιβαρυμένο περιβάλλον των νεκροταφείων όπου η διαδικασία αποστέωσης σε πολλά κοιμητήρια ήδη παρουσιάζει σοβαρότατα προβλήματα, τον μεγάλο αριθμό σχετικών ενταφιασμών και τον επιπλέον επιβαρυντικό παράγοντα της τοποθέτησης της σορού εντός ανθεκτικού αδιάβροχου πλαστικού σάκου,

η υπηρεσία εισηγείται:

1. την κατάργηση της αριθμ. 276/2020 ΑΔΣ περί τροποποίησης της αριθμ.626/2017 έγκρισης κανονισμού λειτουργίας και διαχείρισης δημοτικών κοιμητηρίων,
2. τον ενταφιασμό των σορών ατόμων με επιβεβαιωμένη λοίμωξη COVID-19, σε χώρους ταφής που δεν ανήκουν στο ιδιαίτερο τμήμα για λοιμώδη σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ. νοσήματα,
3. η μετέπειτα διαχείριση της ενταφιασμένης σορού να είναι συνάρτηση της χρήσης ή όχι του ειδικού σάκου. Δηλαδή:

- σε περιπτώσεις **χρήσης του ειδικού σάκου** η ανόρυξη του ταφείου, πλην των περιπτώσεων της παραγράφου 2 του άρθρου 11⁴ του κανονισμού λειτουργίας, να πραγματοποιείται ανόρυξη ή εκταφή του χώρου **μετά το πέρας των οχτώ (8) χρόνων**. Η δήλωση της τοποθέτησης της σορού σε ειδικό σάκο για γίνεται με **υπεύθυνη δήλωση του γραφείου που αναλαμβάνει την ταφή**.

⁴ Μεταφορά ή εκταφή προ της τριετίας ενεργείται μόνο μετά από Εισαγγελική παραγγελία.

- σε περιπτώσεις που χρησιμοποιείται **μόνο το εμποτισμένο σεντόνι** να ισχύουν κανονικά οι διατάξεις των άρθρων 6 παρ.3 και 11 παρ.1 του σχετικού κανονισμού⁵.

Στη συνέχεια ο Πρόεδρος έδωσε το λόγο στους κ.κ. Δημοτικούς Συμβούλους και τους προσκεκλημένους οι οποίοι τοποθετήθηκαν σχετικά με το θέμα. Οι απόψεις αυτών και οι όποιες τυχόν αντιρρήσεις των, κατεγράφησαν αναλυτικά στα απομαγνητοφωνημένα πρακτικά. Ακολούθως ο Πρόεδρος κάλεσε το Δημοτικό Συμβούλιο να αποφασίσει σχετικά.

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Αφού έλαβε υπόψη τις διατάξεις του άρθρου 77 του Ν.4555/2018 (ΦΕΚ Α'133) ,την ΚΥΑ 429/2020 ΦΕΚ 850/Β/13-3-2020 την από 11-03-2020 Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου (ΦΕΚ 55/Α/11-3-2020 – άρθρο 10 «κατεπείγουσες διατάξεις για τη λειτουργία Δήμων και Περιφερειών κατά τη διάρκεια της λήψης μέτρων αποφυγής της διάδοσης του Κορωνοϊού COVID-19») την αριθ. πρωτ. 18318/13.03.2020 εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών και την εισήγηση

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΟΜΟΦΩΝΑ

- Α.- Την κατάργηση της αριθμ. 276/2020 ΑΔΣ περί τροποποίησης της αριθμ.626/2017 έγκρισης κανονισμού λειτουργίας και διαχείρισης δημοτικών κοιμητηρίων,
- Β.- Τον ενταφιασμό των σορών ατόμων με επιβεβαιωμένη λοίμωξη COVID-19, σε χώρους ταφής που δεν ανήκουν στο ιδιαίτερο τμήμα για λοιμώδη σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ. νοσήματα,
- Γ.- Η μετέπειτα διαχείριση της ενταφιασμένης σορού να είναι συνάρτηση της χρήσης ή όχι του ειδικού σάκου. Δηλαδή:

- σε περιπτώσεις **χρήσης του ειδικού σάκου** η ανόρυξη του ταφείου, πλην των περιπτώσεων της παραγράφου 2 του άρθρου 11⁶ του κανονισμού λειτουργίας, να πραγματοποιείται ανόρυξη ή εκταφή του χώρου **μετά το πέρας των οχτώ (8) χρόνων**. Η δήλωση της τοποθέτησης της σορού σε ειδικό σάκο για γίνεται με **υπεύθυνη δήλωση του γραφείου που αναλαμβάνει την ταφή**.

⁵Την υπ' αριθμ. 626/2017 Α.Δ.Σ. «Έγκριση κανονισμού λειτουργίας και διαχείρισης των δημοτικών κοιμητηρίων»

⁶ Μεταφορά ή εκταφή προ της τριετίας ενεργείται μόνο μετά από Εισαγγελική παραγγελία.

- σε περιπτώσεις που χρησιμοποιείται **μόνο το εμποτισμένο σεντόνι** να ισχύουν κανονικά οι διατάξεις των άρθρων 6 παρ.3 και 11 παρ.1 του σχετικού κανονισμού⁷.

Αναθέτει κάθε παραπέρα ενέργεια στον κ. Δήμαρχο

Η απόφαση αυτή έλαβε αριθ. 56/2021

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ Δ.Σ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΡΑΜΠΑΣ

*ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ
Άρτα αυθημερόν
Ο Υπεύθυνος Γραφείου
Θόδωρος Ντέμσις*

---

⁷Την υπ' αριθμ. 626/2017 Α.Δ.Σ. «Έγκριση κανονισμού λειτουργίας και διαχείρισης των δημοτικών κοιμητηρίων»